

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

21:a årg. 1925.

N:r 1. Januari.

Pris 25 öre

INFÖR DET NYA ÅRET.

Den dag dessa rader skrivas står på varje tidningsaffisch i stor rubrikstil om utvidgning av striderna på arbetsmarknaden. Det meddelas att förhandlingarna även inom textilindustrin och vid porslinsfabrikerna strandat. Dagarna förut ljöd budskapet om att desamma avbrutits inom verkstadsindustrin. Omkring 70,000 arbetare skola sålunda vid årsskiftet avstå från arbete.

Så ha vi lantarbetarekonflikten med sitt tragiska moment, vräkningarna, vilken icke torde bliva löst till nyåret.

Sedan finnas många strider av mer lokal karaktär inom en hel del yrken och arbetsområden. Sålunda kan man förutse att det nya året kom-

Ladstatter: BYVÅG.

mer att börja med stora bekymmer och umbäranden, utöver de vanliga, för stora grupper av arbetarklassen. Om man av de stridande räknar

60,000 familjeförsörjare och i genomsnitt fem medlemmar i varje familj, så ha vi över 300,000 människor, som bli va direkt lidande i denna strid mellan kapital och arbete.

Vi kunna icke ingå på stridernas orsaker, vilka fordringar som uppställt och vilka striderna baseras på. Men vi veta att arbetarnas ställning över huvud taget är sådan, att förbättringar i lönehänseende och andra områden äro påkallade och vi veta även att inom den svenska fackföreningsrörelsen föres en mycket klok och

försiktig politik, så att när ledarna säga ifrån att detta kunna de ej godkänna, så är det icke av maktkänsla och bestämmanderätt över arbetar-

na de tala, utan de föra arbetarnas talan. Många "välmenande" bruka lisma om att arbetarna icke ha någon skuld till den eller den striden, utan den är påtvingad av ledarna inom fackföreningsrörelsen. Kvinnorna träffas kanske mer av det talet än männen, ty för väl veta våra motståndare att arbetarkvinnorna i ganska stor utsträckning stå okunniga om stridernas innersta orsaker och icke äga den klasskänsla som är den nödvändiga moraliska faktorn för arbetarklassens kamp till rättfärdigare förhållanden i samhället, utan deras känsla ganska lätt grumlas mot sina egna. Vi vilja dock tro att med varje strid klarheten växer. Men därifrån och till aktiva medkämpar synes steget ännu vara långt i betraktande av kvinnornas anslutning till arbetarrörelsen.

Vi räkna här icke med dem, som genom sitt arbete äro anslutna till fackföreningsrörelsen, utan dem som tillhöra de politiska partierna. På goda grunder kunna vi antaga, att till de kommunistiska partierna högst en 3—4 tusen kvinnor äro anslutna och till soc.-dem. partiet omkring 30,000. Om vi sedan räkna med intresset för deras kvinnotidningar, som var inom sitt parti, söka göra det bästa för att upplysa och uppfostra arbetarkvinnorna till klassmedvetna medarbetare, så ser det icke vidare ljusst ut. Vad kan detta bero på? Den frågan har många gånger blivit framförd och många gånger på olika sätt besvarad, ena gången med många förstående förklaringar över orsakerna, den andra med bittra ord och lastande skulden härför enbart på kvinnorna.

Vi skola ej söka komma med några förklaringar vare sig i ena eller andra riktningen. Vi skulle i stället önska komma med något riktigt positivt, som verkade så revolutionerande på deras sinnen att de hundradetusen kände sig manade komma till oss, till att börja med som lyssnande, tänkande och varmt kännande varelser. Och med dessa sinnen öppna, skulle de säkert plocka de bästa frukterna på det socialistiska kunskapens träd och nära sig till starka och målmedvetna socialister.

Som vi icke äga förmåga komma med detta, som skulle kunna trotsa tröghetslagarna, så vända vi oss till alla dem, som även under detta år stått vid vår sida och arbetat och kämpat för vårt partis frammarsch, att under kommande år lika oförtrutet fortsätta agitations- och upp-

lysningsarbetet, trots att vi inte har någon valrörelse som medelpunkt härför. Den uppfostrargärning, som den socialdemokratiska kvinnorörelsen har sig naturligen ålagd, är särdeles ansvarsfull och ställer stora krav på medlemmarna. Under slutet av året ha tvenne artiklar varit införda i Morgonbris, som rikta sig särskilt till mödrarna och ungdomen. Dessa artiklar veta vi äro mycket diskuterade och mycket omstridda. Vilken mening vi än hava om orsakerna till förfläckningen även bland arbetarbarnen, så kunna vi komma överens om, att de i allt överskylande synpunkterna kanske ändock icke äro de bästa och de som leda fram till hälsa och sundhet.

Vi, som älska arbetarklassen, inte i självförgudning, utan därför att vi äro ett med den, vet om alla dess brister, men ännu mer om det heroiska inom densamma, vilja ej att detta skall sopas bort i tidens idélöshet och förfläckning. Vi kunna ej lika tåligt, med armarna i kors och med förklarande gester, bida denna depressionstid ut, som förklaras kommit som efterkrigsföreteelse, och tro att våra ungdomar skola komma oskadda därur och med sunda moraliska begrepp och rättfärdighetssinnet öppet för tidens vitala frågor, sluta sig till oss och kämpa för våra ideals förverkligande. För mycket står på spel för att en sådan sangvinisk syn på företeelserna må få makt över oss. Vi äro vana att bliva i det "allmänna rättsmedvetandet" räknade för barbarerna och ha så slagit oss till ro med detta epitet och även litet smått själva trott därpå.

Därför ha vi kanske försummat att studera var barbarerna i största utsträckning finnas. De, som äro

glupska på allt materiellt gott, de, som äga kraft att systematiskt uppfostra sina barn, sin ungdom att aldrig vika en hårsman från egoismens och hänsynslöshetens väg. Vi kanske ej heller vilja se hur dessa skaror växa omkring oss, för att en dag stå där så många och så väl rustade att de kunna slå oss i bojor som komma att trycka hårdare än någonsin förr.

Många av arbetarklassens mödrar tro kanske att deras döttrar uppfostras till bildning och kultur i jazzsalongerna, därför att de få dansa och bliva förförda av "överklassherrar", och inte tänka på att just där frodas barbarism, obildning och okultur, och att just där undergräves det unga mottagliga sinnet för bildning och kultur och skapas fram en osund utvecklingstyp, som aldrig får sinne för klasskampen. Det är kanske förklarligt, att mödrarna ej förstå detta, då så många aldrig själva varit ute och sett livet och vet vad som kan gömmas bakom grannlåten. Men det är ej försvarligt av oss andra att stillatigande låta detta fortgå. Vi måste ropa: Giv akt! till arbetarhustrurna, arbetarbarnens mödrar och fäder. Vi få ej låta barbarerna komma över oss. Uppfostra ungdomen i "Herrans tukt och förmaning", som det förr hette, och låt ej osund sensualism få överhand. Därmed mena vi, att de skola uppfostras för denna tidens rättfärdighetsbud. De, som ligga i striden för rätt och sanning, humanitet, bildning och kultur. Låt dem få kärlek till arbetarrörelsen, lär dem värna dess organ. Tala om för dem, vilka härliga uppgifter som vänta dem, då de bliva så gamla att de få komma med i organisationerna.

Göra vi detta, vilka krafter skapa vi ej då fram! Hur skall då arbetarklassen någonsin mer kunna slås ned? Då behöva vi ej frukta att barbarerna skola komma över oss och våra barn. Då skall det också höra till en svunnen tid, lockouter och vräkningar som lön för trogen tjänst. Då skall arbetarklassen bliva förnämlig. Intet glitter och ingen trasgrannlåt skall förvillia dess barns sinnen, intet smicker eller smil få dem på avvägar. Endast den verkliga bildningen och kulturen och skönheten kommer att tilltala deras förfina de, men ej förvekligade och degenererade sinnen och vi skola komma fram till det rättsamhälle som ger verklig livsglädje.

S. V.

MORGONBRIS 1925

skall utkomma som förut med ett nummer i månaden och utgivas omkring den 1:sta i varje månad.

Red. kommer att bemöda sig om att göra den agitatorisk och socialistiskt uppfostrande, kulturell och socialt upplysande.

Prenumerationspriset 3 kr. pr år; 25 öre pr lösnummer.

Spridning av Morgonbris ökar antalet anhängare av den soc.-dem. kvinnorörelsen.

Prenumeration sker på närmaste postkontor.

Rekvitioner för lösnummerförsäljning sändas till

MORGONBRIS EXPEDITION,
Grindsgatan 10, Stockholm Sö.

Skolfrågan.*

En av vårt tids allra främsta kulturuppgifter är en riktig lösning av skolfrågan. Man inser ju utan vidare, att skolan är den allra viktigaste faktor, som överhuvud gives i ett modernt samhälle. På barnen och ungdomen beror framtiden. Sådana de unga äro, sådant kommer framtidens samhälle att bliva med samma nödvändighet som växtens art beror av fröets art. Då det gäller skolan bryta sig också meningarna hårt. Att utan vidare döma en person, som i detta avseende har olika tankar mot vad jag själv har, såsom medvetet reaktionär och bakåtsträvande är kortsynt, enär i verkligheten varje fråga och ej minst denna kan ses ur så olika synpunkter, vilka givetvis var och en kan ha fog för sig.

Vad nu en likformig bottenskola beträffar, en skola i huvudsak organiserad efter samma mönster och med likformiga lärokurser och läroplaner, så ligger ett visst rättfärdighetskrav som en bärande grundtanke därunder. Att intet barn skall behöva gå miste om undervisning och uppfostran på grund av yttre omständigheter, såsom föräldrarnas fattigdom, hemmets läge m. m. är något som börjar ingå i vår tids rättsmedvetande. Rätten till att leva och rätten till att få uppfostras på ett människovärdigt sätt tillhör vår tids uppfattning och ingår utan vidare i en rättsstats förpliktelser gentemot medborgaren. Det är nog icke heller på denna punkt meningarna gå i sär — utom hos de verkligt reaktionära — utan på själva lämpligheten av skolans anordning i ena eller andra fallet. Icke ens den mycket omskrivna och omkältade frågan om landsbygdens skolväsen lämpligast bör vara vardagsläsande eller halvtidsläsande är huvudfrågan. Varje människa med sunt förnuft kan utan vidare inse, att vad som är bra och bäst på en plats är motsatsen på en annan. Med förtroende för föräldraintresset borde sådana lämplighetsfrågor för olika orter kunna lösas i godo utan polis eller statsingripande. Ty ha vi icke kommit så långt ens, att

* Då i Morgonbris förut influerat flera artiklar i Skolfrågan och red. kommer att bemöda sig få flera sådana, som belysa ämnet från olika sidor, så införas artiklarna utan kommentarer, även då red. är av annan åsikt.

NYÅRSMORGON.

*Hur tiden svinner! Årets sista timma
förtonar, dör vid kyrkklockors slag
och bakom österhimlens vita dimma
vi ana redan väntad nyårsdag.*

☞ ☞

*Då vakna åter tusen gamla minnen
från år, som kommit och ifrån oss gått
och halvt i sorg, med vemodstyngda sinnen,
vi se på tidens flykt och livets lott.*

☞ ☞

*Som lätta spån av livets flöden burna
vi spegla sinnevärlden en sekund,
vi höra dämpat sorl ur havets urna
och skymta stjärnor högt på himlens rund.*

☞ ☞

*Vi bliva, äro och bland dem, som voro,
vi räknas snart, ty mörkret snabbt oss när
och det är längtan, tung och bitter oro
som fyller våra korta levnadsår.*

☞ ☞

*Och dock kan missmod ej vår stridslust dämpa
och glatt vi hälsa dagens gryningsbrand,
ty visst vi veta, att vi ständigt kämpa
för folkets rätt och drömmens framtidsland.*

Gustav Åström.

vi kunna hysa förtroende för föräldrarnas intresse för sina barn och att om far och mor verkligen utan tvång eller påtryckning uttala sig för en viss skolform som det mest önskvärda för sina barn, då stå vi socialt sett på ett kulturellt analfabetstadium. Men att den ekonomiska synpunkten hos föräldrarna ofta spelar in och tyvärr ofta måste spela in, är självklart. I detta fall bör ju ett verkligt rättssamhälle understödjande gripa in, så att den ekonomiska sidan av saken icke får hindra ett barn att få åtnjuta den bästa form av undervisning (och erforderlig tid) som möjliggöres av förhållandena i övrigt. En liten skolhjälp i form av något litet understöd åt hem med barn i skolan för varje dag dessa gå i skolan, skulle säkert mottagas med tacksamhet av många fattiga föräldrar, som med stor uppoffring dag ut och dag in under sex skolår eller mera hålla sina barn — ofta tre à fyra samtidigt — i skolan.

Skolfrågans kärnpunkt synes mig icke vara varken rätten till undervisning, ty den saken är utan vidare klar, ej heller om olika skolformers lämplighet, den saken kommer alltid att vara beroende av om icke ekonomiska så åtminstone av lokala förhållanden, utan om skolan skall utslutande vara en statens angelägenhet eller om samhällsmedlemmarna själva med eventuell hjälp av staten kunna ordna skolan enligt sina egna önskningsar. Om skolan skall ha rätt existera som en fri skola eller blott som statsskola.

Teoretiskt kan man ju tvista om allt möjligt mellan himmel och jord och skäl för och emot en sak kunna på lika goda grunder anföras, men i verkligheten beror det ej på spekulationer och diskussioner hit och dit utan på livet självt. Att ordna livet med dess många personliga och sociala problem från skrivmaskinen går nog utmärkt bra teoretiskt sett, men praktiskt sett är det omöjligt, vilket dess bättre ständigt visar sig. I stället för att dra till storms mot olika meningar, vore det bättre att låta det verkliga livet avgöra saken, låta fria skolor med ekonomiska existensmöjligheter och öppna för alla som önska sända dit sina barn, få växa bredvid statsskolorna med sina fastare, och varför ej säga sanningen, stelare och mekaniserade former, så kommer verkligheten att framställa svaret på ett lättfattligt sätt. Att staten ju under nuvarande förhållanden bör i någon form av

Fredrika Bremerförbundet firar sin 40-åriga tillvaro.

Fredrika Bremerförbundet har nu inträtt i sitt femte decennium. Sitt 40-årsjubileum firade det den 3 dec. med en fest, vid vilken belysande tal för förbundets verksamhet höllos. Fru Lizinka Dyrssen talade om dess början och påminde därvid särskilt om de kvinnor och män som varit med vid starten, bland vilka Viktor Rydberg och Adolf Hedin märktes, vilka även deltog i debatten. På den tiden, yttrade tal., hade det ej gått upp i det allmänna medvetandet att en kvinna kunde sitta som ordförande i ett förbund, och så blev riksantikvarien Hildebrand den nya samsamslutningens förste ordförande, en post som han fyllde i 20 år. Han efterträddes av fru Agda Montelius.

Mycket har hänt under de förflutna 40 åren, fortsatte fru Dyrssen, mycket har den svenska kvinnan yunnit under denna tid. Fredrika Bremer, som dock var så sangvinisk, torde knappast ha vågat hoppas att vi skulle hinna så högt som vi nu nått. I vad mån Fredrika Bremerförbundet medverkat härtill är svårt att avgöra — tiden ligger alltför nära. Förbundet har emellertid varit initiativtagare till eller stödjare av initiativ i större delen av de reformer som vunnits för kvinnan.

Kvällens andra talare var fröken Axianne Thorstensson som talade om förbundet och dess syften.

kontroll ha kontakt med de fria skolorna medgives säkert gärna. För min del tror jag, att det är till nytta för livet och till trevnad med mångskiftande former. Att tvinga in livet inom förut uppdragna linjer och säga: "Utanför dessa konturer får intet liv finnas", är i sämsta mening pedanteri, skolmästeri och livsförnekelse. Varför således icke inom rimliga och antagliga gränser ge de fria skolorna existensmöjligheter, där nya pedagogiska rön kunna lättare göras än inom de reglementerade statsskolorna. Den av mig förut omnämnda Waldorfsskolan i Stuttgart med dess många avläggare på olika håll är en sådan fullkomligt fri skola, som rönt den bästa förståelse av de Würtembergiska (soc-dem.) myndigheterna och samarbetat med dessa på bästa sätt. Skolans ledning har blott de amplaste lovord för myndigheterna och deras välvilliga hållning mot skolan. Den värdefullaste pedagogiska facklittera-

Talarinnan redogjorde för förbundets praktiska verksamhet, framhållande hur förbundets stora mål i detta avseende varit att bereda kvinnorna arbetsmöjligheter och förbereda kvinnan för arbetet. Hon vidrörde härvid upplysningsverksamheten, lanthushållningsseminariet i Rimfors, trädgårdsskolan vid Apelryd och skolan för kvinnlig yrkesutbildning i Stockholm och nämnde vidare om förbundets sjukskoterskebyråer, dess stipendiestitution, där över 250,000 kr. i stipendier utdelats, samt om sjukkaserverksamheten med hittills utbetalade sjukbidrag för 225,000 kr.

Den första petitionen om politisk rösträtt för kvinnor ingav Fredrika Bremerförbundet nyårsafton 1899 och förbundet har varit med om att lägga grunden till landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt. Alla lagstiftningsfrågor berörande kvinnor och barn ha med intresse följts av förbundet.

Ännu finnas många mål kvar att arbeta för. Det är ej endast likställighet det gäller. Det finns också många särskilda kvinnliga önskemål, av vilka t. ex. moderskapsförsäkringen hör till de närmast aktuella. En hel del andra problem skymta också vid horisonten. Förbundet står efter sin omorganisation 1921 inför ett nytt skede i sin verksamhet.

tur har sett dagen som en frukt av lärarnas erfarenheter.

Staten som sådan har givetvis ingen orsak att varken gynna eller framtvunga en viss en gång för alla bestämd skolform och typ, utan i samhällets intresse ligger blott att få fram den bästa möjliga skola lämpad för alla och så levande och rörlig att den kan anpassa sig efter barnens eget liv. Det är ett oting, då man kommer därhän, att barnens natur, deras anlag och livsbetingelser skola pressa in sig i ett på förhand uppgett system, så att det levande livet måste passa in i systemet, hur illa detta än passar livet självt. Att de fria skolorna skola kunna ta mot barn från alla hem, de som så önska, är ett villkor för att de skola förlora varje spår av klasskaraktär och bliva vid sidan av statsskolorna goda medborgare i ett fritt samhälle.

Ingeborg Sjögren.

Vi och vårt.

”Inre fiender.”

Harald Halléns tankvärda uppsats i Morgonbris julnummer kom mig att tänka på ett föredrag av d:r G. Arundale, som jag hörde för någon tid sedan. Denne man, som i över 20 år haft att göra med ungdom i olika länder — likvisst mest i Indien — och som beklätt alla möjliga poster i uppfostringsvärlden från den enklaste lärarens till universitetsprofessorns, av olika samhällsklasser, säger på tal om ungdom och uppfostran ungefär så här:

Man kan bedöma ett folks kultur och halten av dess uppfostran av det sätt, varpå ett folk och särskilt dess ungdom använder sin fritid. En av skolans viktigaste uppgifter är att lära människorna att använda sin fritid väl, att använda den till fortsatt självuppfostran och självutveckling. Går vår skolas arbete ut på detta? Han trodde det icke, ty han hade lagt märke till, hur gatorna om söndagarna äro fulla av folk, av ungdom, som bara går fram och tillbaka, fram och tillbaka, upp och ner, och bara stirrar på varandra. Om vårt uppfostrings-system vore vad det borde vara, skulle alla dessa använda sin fritid till kulturell rekreation. Och han berättade, att lika otillfredsställande var förhållandet i England, fast det där till följd av en annan folk-karaktär tog ett annat uttryck. Där sitter folk inne om söndagarna — engelsmännen äro ju så förtjusta i sina hem — och tänker på ingenting och gatorna i städerna äro folktomma, London är som en öken om söndagarna. Han föreslog ett utbyte mellan Stockholm och London därvidlag!

Man känner sig fullkomligt beklämd när man tänker på ”dessa 100,000-tal unga kvinnor, som skulle behöva taga” Morgonbris och andra tidskrifter och illustrerade verk och pennor och krattor och spolar och jag vet inte vad allt ”i sin hand dansa iväg med en axelryckning åt det hela, menande att bättre kan man använda sin fritid än att läsa tråkiga tidningar”. Och detta pågår dag ut och dag in, år ut och år in! Man blir mer än beklämd — vart skall det taga vägen?

Jag frågar bara: Vad i vår uppfostran? Vilket ämne? Vilken tid?

Bruno Liljefors: LYSTRANDE RÄV.

är anslagen till att lära oss använda vår fritid väl. Personligen är det min övertygelse, att hemmen ha lika mycken skuld som skolan. Men sådana hem, som vi ha, som så föga förstå barnen och som äro så litet intresserade av dem och så litet intresserade av det helas väl, kan man knappast vänta sig att ungdomen skall kunna göra annat än dansa iväg med en axelryckning åt det hela. Hemmen tvinga på barnen futtiga, småaktiga synpunkter, inrikta dem på misstroende och avund. Jag frågar bara: I vilket svenskt hem förstår man t. ex. att beundra storhet var den än uppenbarar sig? Förstår man, att storhet är oberoende av klass och nation, att det är något internationellt? Vilka hem lära barn att beundra storheten var den uppenbarar sig? Jag hörde för en tid sedan talas om en klass tolvåringar, som skulle skriva en liten uppsats över ämnet: ”Det var duktigt gjort.” Vill ni tro mig? Men det fanns inte en av dem, som sett eller hört talas om någonting, som spontant väckt denna tanke hos dem! Om förmågan hos ungdom att se och värda storhet är borta, hur skall den kunna sträva framåt och uppåt? — Vilka hem veta på det hela taget, att det att beundra är åtföljt av en verklig lyckokänsla, att man blir glad av att beundra? Människan är skapad för glädje och lycka, det kan nu aldrig frångås. Och när nu alla inre glädjekällor sina eller tilltäppas, tvingas vi, liksom vår ungdom, att söka glädjen utåt. Därför denna marjakt efter yttre nöjen. Se, hur varenda tidning man öppnar, är full av försnillningar — vittnande om denna jakt. Lär barnen beundra stora människor, var de än finnas, och upphöjda

egenskaper, var de förekomma. Lär dem till en början att se dem — och hela vårt folk kommer att förvandlas. Giv vår ungdom ideal!

Det finns naturligtvis andra botemedel. Ett är, att skolan lär mera hur vi skola förvärva kunskaper själva än att proppa oss med fakta. Att den lär oss använda de kulturmedel vi ha — lexikon, familjeböcker, uppslagsböcker, konstverk etc. Och om fakt-proppningen minskas, komma vi att få mera kraft och tid — och troligen också mera intresse över för detta sökande efter kunskaper och odling och denna längtan efter bildning, som är bland det viktigaste i vårt liv och som aldrig borde upphöra, hur gamla vi än bleve och hur mycken ledig tid vi än hade.

D:r Arundale angav också ett annat medel. Han sade, att vi ha för litet själ i vår uppfostran, att han såg för litet själ i våra barn — det är naturligtvis därför som vi ha så mycket av denna ”ner-kultur” — och han sade, att vi måste förändliga vårt skolschema. Vid ett annat tillfälle gav han förklaring på detta uttryck: I de olika ämnena måste vi se Gud (som han kallade det) i arbete. Måste se, att t. ex. geografi är Gud i arbete och inte bara fakta. Historien är Gud i arbete och inte bara fakta. Och vi äro naturligtvis också Gud i arbete — och vi kunna samarbeta med honom eller gå honom emot... Och skolan måste lära ungdomen, att den och de, och allting, inte är till för att de som individer skola bli så utmärkta och ha det så utmärkt som möjligt, utan för det helas skull. Skolan är till för att lära oss tjäna bättre. Varje ämne i skolan är till för att lära oss tjäna varan- (Forts. å sid. 11.)

Litteratur.

Tidens förlag har till julen utgivit följande nya böcker:

”Orions hålte” av G. Heden-
v i n d - E r i k s s o n. Pris kr.
4:75.

Innehållet förtäljer, med uppövad berättartalang, om en massa äventyr uppe i de nordligaste gränstrakterna av vårt land, sedda och upplevda av bokens förf. med en mindre vanlig intensitet och iakttagelseförmåga.

Språket livligt och målande, stundom väl mustigt.

Kompositionen dock väl skissar-
tad för att kalla boken ”roman”.
Av förf:s sociala patos och rättfärdighetskänsla märker man föga i föreliggande arbete.

Robin Hoods äventyr av John
O. Ericsson. Pris kr. 3:50 inb.

Denna mycket smakfullt fram-
ställda volym i både typografiskt
och illustrativt avseende är en lämp-
lig presentbok för vuxen ungdom.
Innehåller sägner om fredlösa i
Sherwoodskogen, efter engelska käl-
lor berättade av förf. på ett intres-
sant och medryckande sätt.

Trons makt av Johan Bojer.
Pris 3 kr. Övers. fr. norskan.

Denna bok av den berömde och
här i Sverige alltmer skattade och
uppburna Johan Bojer ingår i se-
rien av förlagets goda och billiga
romaner.

Slutligen har förlaget utgivit en
ny upplaga av Fredrik Ströms
prisbelönta roman: *Folket i Sim-
långsdalen*. Pris kr. 4:75.

Maria Sandel: *Droppar i
Folkhavet*. Tidens förlag. Pris
kr. 5:75.

Efter genomläsningen av Maria
Sandels nya bok måste man —
nästan mot sin vilja — erkänna att
den har mycket högt värde ur flera
synpunkter, främst konstnärliga.

Det är en suggestiv och förtätad
skildringskonst, rik på fina, psyko-
logiska iakttagelser, som väcker lä-
sarens beundran. Det är ett mäs-
terskap i stil och komposition och en
förmåga att fånga och stegra in-
tresset i allra högsta grad. Och
framför allt, där finns ingen senti-
mentalitet eller falsk utsmyckning,
som kommer oss att reagera, som
man gärna gör mot det oäkta och

tillsatta. Det är en bottensats av
sund moral och god, enkel hederlig-
het som några av huvudpersonerna
avspegla. Men ändock ställer man
sig en smula betänksam efter bokens
läsande.

Det finns även så mycken rent me-
ningslös och utstuderad grymhet och
tarvlighet samlad hos en av bokens
huvudfigurer och så mycken låg
sexualitet hos de yngre kvinnorna,
som skymta förbi, med ett par un-
dantag när, att det förefaller som
ett bildgalleri i laster, smuts och
tarvighet. Det är därför stora an-
språk på läsarens uppfattning av
det väsentliga i ett arbete som ovan-
nämnda alltid fordras för ett riktigt
bedömande. En dylik bok läser man
ej för det är tråkigt och till tidsför-
driv.

Man kommer osökt på tanken:
varför kan inte konstnärlig alstring
i litterär bemärkelse förekomma över
ideella ting? Finns inte skaparför-
måga hos våra förf. för annat än de-
genererade individer? Är det sexuel-
la livets avigsidor så dominerande
som romanerna påskina?

Man skulle tycka den dagliga
pressfloden, som i vissa organ smuts-
grå sväller över alla bräddar, ho-
tande att göra en del av läsarnas
själsliv till sumpmarker, utförde en
tillräcklig ”mission” utan att förf.
också, med eller utan ”konstnärlig-
hetens” skydd, införde huvudsakli-
gast det mindervärdiga i böckerna.
Skulle det icke vara mera eggande
att skriva om modiga, rättskaffens
män och kvinnor, än om kräk och
avskum? Varför skall idéer och
livsprinciper ej existera i en verk-
ligt rik och mångskiftande männi-
skoskildring?

V.

Samhället sådant det är

av Rickard Sandler. Andra,
omarbetade upplagan. Tidens för-
lag, Stockholm. Kr. 3:—.

Rickard Sändlers bekanta arbete
med ovanstående titel har nu utkom-
mit i en ny väsentligt omarbetad
och med nyare statistiskt material
utökad upplaga.

”Samhället sådant det är” väckte
då det först utkom för c:a 10 år se-
dan stor uppmärksamhet. Det kan
därför förväntas att den statistiska
belysning författaren ger av sam-
hällsförhållandena skall komma att
omfattas med livligt intresse även
nu, då diskussionen om deras gestalt-
ning fått ännu större aktualitet än
för tio år sedan. Arbetet rekom-
menderas därför till ingående stu-
dium.

Tidens Läkarbok ut- kommen.

En nyttig populärmedicinsk råd-
givare för varje hem.

Med den nu komplett föreliggan-
de Tidens läkarbok har ett verkligt
behov på detta område blivit fyllt.
Populärmedicinska rådgivare ha vis-
serligen icke saknats, men antin-
gen ha de varit föråldrade eller ock
ha de i fråga om vederhäftighet och
värde ofta lämnat mycket övrigt att
önska.

Det är därför en glädje kunna
konstatera att Tidens läkarbok på
ett utomordentligt lyckligt sätt löst
uppgiften att vara en populär hand-
bok och rådgivare samtidigt som
den i allt präglas av fackmannens
vederhäftighet och måtta i fram-
ställningen.

Utän onödigt användande av me-
dicinska termer och fackuttryck
lämnas en allmänfattlig framställ-
ning av sjukdomarna, deras orsaker,
förlopp och behandling. Det är gi-
vet att en läkarbok aldrig kan er-
sätta en skolad och erfaren läkare.
Men för efterföljandet av läkarens
föreskrifter, för vidtagande av för-
siktighets- och sjukvårdsåtgärder i
hemmet, för bedömande om och när
läkare bör kallas, för hjälp vid
olycksfall m. m. är det ju av största
betydelse att varje människa har
kunskap även i medicinska ting. Ur
dessa synpunkter är Tidens läkarbok
utomordentligt väl avvägd och ger
vad lekmannen behöver.

Medarbetarna äro framstående
svenska läkare, som var och en be-
handlat sitt speciella område av me-
dicinen. Och deras ingående känne-
dom om vari allmänhetens brister
göra sig mest gällande ha vid artik-
larnas utarbetande kommit dem väl
till pass.

En stor förtjänst är också att ar-
betet tagit sikte på de med sjukdo-
marna sammanhängande sociala och
allmänhygieniska problemen.

Utstyrseln är mycket god, ja först-
klassig. Illustrationerna valda med
omsorg och till en större del utförda
speciellt för arbetet.

Utgivaren, d:r Dahlberg, är att
gratulera till ett gott genomfört
verk. Vi anbefalla därför denna lä-
karbok på det livligaste. Den er-
hålls i varje bokhandel. Priset är
20 kr. för häftat exemplar och 30
kr. för elegant halvfranskt band.

Upplysningsvecka När tron och hoppet upphöra.

Av C. F. Numan.

behandlande de politiska, ekonomiska, sociala och etiska faktorernas betydelse för världsfred och folkförsoning, i Stockholm den 7—13 januari 1925.

Onsd. 7 jan.: Olika politiska partiers ställning till freden.

Torsd. 8 jan.: Handelspolitik och näringsliv.

Fred. 9 jan.: De ekonomiska faktorerna och världsfreden.

Lörd. 10 jan.: Nationernas Förbund.

Månd. 12 jan.: Uppfostran till fred.

Tisd. 13 jan.: Nya strömningar inom den moderna skönlitteraturen.

De talare som lovat medverka äro: D:r Poul Bjerre, professor C. Hallendorff, socialminister Gustav Möller, fru Emilia Broomé, professor Johan Bergman, riksdagsman Röing, statsrådet Ernst Wigforss, advokat Eliel Lövgren, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, professor Verner Söderhjelm, d:r Anna Wicksell, nationalekonom Fabian von Koch, lektor Elisabeth Eurén, rektor Herman Söderberg och redaktör Anders Örne.

Aftonmötena kl. 8 i Musikaliska Akademien:

10 jan.: Generalkonsul Ekstrand: Den grekisk-turkiska folkutväxlingen, med ljusbilder.

11 jan.: Ärkebiskopen: Det ekumeniska mötet i Stockholm 1925.

Anmälningar mottagas å Internationella Kvinnoförbundets expedition, David Bagaresgata 9—11, vilken även ombesörjer inkvartering. Kursavgift 6 kr. Även biljetter till enstaka föreläsningar och dagsbiljetter.

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet.

Det tusenåriga riket, En historia från år 2000, av den kände och uppskattade amerikanske förf. Upton Sinclair, till svenska översatt av Ture Nerman, har till julen utkommit å Axel Holmströms förlag. Pris kr. 2: 50.

Varje för vår saks framgång ivrande medlem måste arbeta för
— **MORGONBRIS** —
spridning till arbetarehemmen.

Tron och hoppet äro närbesläktade och inbördes samverkande andliga krafter, ett andligt tvillingpar, om man så vill, av vilka den förra stöder sina föreställningar på det hittills kända, och den senare, stödande sig på tron, sträcker sig förväntansfullt emot en kommande verklighet, med en mer eller mindre ljus och glad utsmyckning.

Det ligger i sakens natur att tron och hoppet innebära ett moment av osäkerhet och ovisshet. T. o. m. på det område, där tron grundar sig på en officiell och gudlig myndighet, på religionens område, måste det otillförlitliga och obeständiga i trons och hoppets natur förutsättas. Det heter ju hos aposteln att tron och hoppet skola upphöra inför den stundande åskådningen ansikte mot ansikte av de himmelska tingen, och att dessa ting icke kunna fullt fattas genom tron och hoppet, vilka äro för svaga i uppfattningen på grund av sitt grumliga synglas — "ett dunkelt ord". Det är, i förbigående sagt, i en god och glad mening, aposteln påpekar att tron och hoppet en gång skola upphöra.

I denna uppsats vore det meningen att giva en påminnelse om tron och hoppet såsom livsytringar, livsfenomen, begränsade till den jordiska tillvaron och att påpeka huruvida dessa fenomenens tillfälliga natur låter dem upphöra så snart den sak, de i andanom omfatta, blivit verklighet. Tron och hoppet komma på det sättet inom räckhåll för den mänskliga tanken och bliva ett enkelt psykologiskt problem. Om detta hör till de alfabetiskt enkla frågorna, så mycket bättre! Vi svenskar äro efter vad som säges ett efterblivet folk på psykologiens område och behöva kanske "repetera" en del ifrån början.

Att tron och hoppet äro produkter av yttre och inre omständigheter lär ingen kunna förneka. Av sig själv kunna de icke bliva till, fortbestå, leva och verka. De måste kallas till liv och uppehållas av de stundom lockande, stundom poekande livsomständigheterna, vilka få sin anknytningspunkt i livets naturliga förutsättningar, känslan och inbillningskraften (instinkten hos djuren) de grundläggande villkoren för livets uppkomst och utveckling, de gemen-

samma ehuru olika fördelade andliga krafterna hos alla jordiska varelser.

Medan trons och hoppets spännvidd och styrka stå i förhållande till de olika livsformernas naturliga utrustning på känslans och inbillningskraftens vägnar, är trons och hoppets väsensart en och densamma hos dem alla, högre som lägre — ett vägspel på gott och ont, allt efter livsvillkorens beskaffenhet.

Jag behöver icke här uppräknat de tillfällen, då tron och hoppet visat sig vara ett vägspel på gott och ont i religiösa, vetenskapliga, politiska, sociala och enskilda mänskliga strävanden. Alla veta att tron och hoppet på dessa områden ofta lett till en avgörande framgång och kanske lika ofta till en avgörande motgång. Och i båda fallen har tron och hoppet spelat ut sin roll i och med verklighetens framträdande. Denna motsvarade i intetdera fallet till punkt och pricka vad man trott och hoppats.

Det ligger således i sakens natur att man på trons och hoppets väg icke kan uppnå den fulla sanningen, den verkliga åskådningen, den ofelbara uppfattningen. Visserligen ha teologerna varit nog djärva att på trons och hoppets väg skaffa sig en förhandsåskådning t. o. m. av överjordiska och övernaturliga ting och kallat denna förhandsåskådning vetenskap — ett högt vägspel! — Men möjligheten av en vetenskap på sådana grunder kan icke gärna tagas på allvar, så mycket mindre som teologerna i sina deduktioner bannlysa den förnuftiga tanken, allt förnuftigt folks skiljedomare och all vetenskaps grundläggare. Vetenskapen såsom sådan hör ju ej himmelriket till!

I den jordiska tillvaron finns det många viktiga problem, vilkas lösning tron och hoppet fortfarande eftersträva, och vilkas förverkligande är högst önskvärt. Alla sådana frågor och önskemål hava en gemensam väg, på vilken de måste gå sin förklaring och fullbordan till mötes: livets egen väg. De mänskliga problem, som redan lösts, de önskemål, som numer uppnåtts, hava samtliga gått denna väg, hand i hand med livets utveckling i känslans, fantasins och tankens värld.

(Forts. å sid. 15.)

Haagensen: PÅ HEMVÅG.

Kvinnan i det medeltida samhället.

Av Astrid Forsberg.

Medeltidens kvinna känna vi mest från mannens synvinkel. Vi möta henne i historien, dikten, konsten och religionen, sådan den medeltida mannen såg henne. De få kvinnor, som under medeltiden lämnade något dokument om sig själva eller någon litterär själsbikt, hörde till undantagskvinnorna, som man ej får döma den stora massan av kvinnor efter. Den sanna kvinnan, sådan hon i verkligheten var, skymtar naturligtvis fram bakom de manliga överdrifterna i konsten och litteraturen, där hon endera höjes till skyarna som ett överjordiskt väsen eller trampas i smutsen såsom människosläktets förförerska. Ytterligheter och motsatser inom alla områden voro typiska för medeltiden. Så ock när det gällde kvinnan. Kvinnan betraktades och framställdes som det madonnaliknande helgonet, hon, som var sänd att vara mannens goda genius, eller såsom den falska fresterskan Eva, som var mannens prövning och olycka.

I kulturhistorien och i det medeltida samhällslivets olika yttringar få vi en mera prosaisk men också en mera levande bild av kvinnan och en sann uppfattning om hennes ställning i den tidens samhällen. Det är sant, att människorna förändras inte mycket på några århundraden. Medeltidens kvinna skilde sig säkerli-

gen inte mycket till sin natur och sitt väsen från det tjugonde århundradets Evor och Marior. Men varje människa blir ett barn av sin tid och bär sin samtids särmärken. Och kvinnan under gångna århundraden har ganska mycket varit, vad samhället, d. v. s. hela den vanliga kulturen, gjort henne till.

I och med medeltidens början kom kristendomen som en alldeles ny kulturfaktor in i den mänskliga utvecklingen. Bidrog kristendomen till att höja den medeltida kvinnans ställning? Man kan svara både ja och nej på den frågan. Ty vad kristendomen gav med den ena handen, tog den igen med den andra. Tack vare kristendomens Maria-kult blev kvinnan den ideala och dyrkansvärda, men till följd av asketismens ideal blev hon fresterskan — förförerskan, som det gällde att bringa till underdånig, ödmjuk lydnad och fullständig ofrihet inför mannen, kyrkan och samhället.

Riddarväsendet lyfte på sätt och vis kvinnan och omgav henne med ett skimmer av poesi, som den antika världen aldrig drömt om. Riddaren måste ju avlägga en helig ed, att han skulle strida för rättfärdighetens sak, vara föräldralösa barns och värnlösa kvinnors beskyddare. Och eftersom utvecklingen i det medeltida samhället växte, växte också

uppskattningen av kvinnan som hemmets vårdarinna. I södra Europa, i synnerhet i de romanska länderna, utveckledes dyrkan av kvinnan till en fullständig kvinnoförgudning. Samtidigt lyftes och idealiserades kärleken. Enligt den medeltida skalden eller trubaduren var kärleken en mystisk känsla, som inriktade våra tankar, våra begär och hela vårt liv på ett föremål. Och denna känsla stegrade själens alla krafter, var roten till allt gott. För att behaga och visa sig värdig den älskade kvinnan kunde mannen vara i stånd till de största ansträngningar. Kärleken i den medeltida litteraturen blev nästan ett filosofiskt-religiöst system.

Riddaren hade "sitt hjärtas dam", som var föremålet för hans kärlek och svärmeri. Han bar hennes färger i en bindel omkring armen eller i ett litet märke fäst på harnesket. Hennes bild och tanken på henne ingav honom en slags religiös förtröstan och styrkte honom t. o. m. då han låg sårad eller döende på slagfältet. Men det märkvärdiga var, att riddaren oftast inte alls var personligen bekant med "sitt hjärtas dam". Han hade sett en kvinna, kanske blott på avstånd, som på något sätt gjort intryck på honom, och så hade han gjort henne till "sitt hjärtas dam", stundom utan att hon själv visste om det. Och det gjorde ingenting, om kvinnan var gift eller på annat sätt bunden vid en annan man. Detta gjorde riddarens kärlek nästan ännu mera upphöjd och andlig, ty då kunde han endast älska föremålet osjälviskt och utan jordisk åtrå.

Om man bortser från det poetiskt vackra i riddarväsendets underliga kvinnokult, så var den av bra litet värde för kvinnan. För det första var det vanligen endast utomordentligt vackra kvinnor eller kvinnor av hög börd — och därigenom oåtkomliga — som hedrades med att få bli en riddares höga svärmeri. För det andra hade riddarens utvalda bra litet glädje av de subtila känslor, som hennes tillbedjare slösade på henne. Hon var fjärran från honom oftast, kanske bunden vid en tyrannisk make, kanske ensam i en ofri och onaturlig tillvaro, trånande efter kärlek, verksamhet, andligt och kulturellt liv. Men även om hon var lycklig med sin tillvaro och stundom fick träffa sin tillbedjare och tala med honom, kunde han aldrig bli något annat för henne än en tillbed-

jare. Hela förhållandet var för opersonligt, och mannen vände sig endast till kvinnans känsloliv, aldrig eller åtminstone mycket sällan till hennes tankliv och förstånd. Kvinnan kunde därför i sin tillbedjare aldrig se kamraten och vännen, sällan räddaren och hjälparen, då hon behövde en sådan. Ett befast svalg låg mellan riddaren och hans "hjärtas dam". Det var först längre fram i tiden, under renässansen, som denna kvinnodyrkan övergick till kärlek i vanlig bemärkelse eller vänskap man och kvinna emellan.

Det överjordiska kvinnoidealet når sin kulmen hos skalden Dante. Beatrice, kvinnan i Dantes liv och diktning, väckte endast poetiska drömmar hos skalden, när han såg henne i kyrkan eller på gatan. "När helst Beatrice nalkades mig", säger Dante, "glömde jag mina fiender inför hoppet om hennes gudomliga hälsning, och en sådan glödande kärlek till nästan upptändes inom mig, att jag då mer än en gång förlät dem som förolämpat mig. Och om någon haft en bön till mig, skulle jag i kärlek och ödmjukhet ha beviljat den." Han hyser intet begär till Beatrice, och det faller honom inte in att gifta sig med henne, men i hans stora dikt, "Divina comedia", blir hon hans ledsagerska till himlen, till Guds tron. Hon omgives av helighetens skimmer och ställes vid sidan av madonnan. Högre kan väl inte en kvinna komma i en mans tankar.

Dock kan man icke förbigå att nämna den sorgliga avigsida, som medeltidens poetiska kvinnodyrkan hade. Den mänskliga naturen förnekar sig aldrig, och dess yttringar voro säkerligen våldsamma och mera otvivelaktiga hos medeltidens människor än hos de nutida människorna. Därför att den medeltida människan ansåg alla jordiska begär såsom något ont och syndigt, bemödade hon sig icke om att förfina och förädla dessa begär utan gav djävulen vad djävulen tillhörde, och himlen, vad himlen tillhörde. Samme riddare, som i kyrkan avlade ed på att han skulle skydda värnlösa kvinnor, och som böjde knä i himmelsk tillbedjan för sitt hjärtas dam, kunde med berätt mod skända kvinnor och även taga kvinnors liv. Icke under någon tidsålder har det i förhållande till folk-mängden funnits så många brödlösa kvinnor som under medeltiden. De många fejderna och krigen togo många mäns liv och gjorde, att det fanns ett stort befolkningsöverskott

Pennteckning av C. U. Lay.

av kvinnor. Inom de högre klasserna fingo de ogifta dottrarna gå i kloster och blevo således försörjda. För kvinnan av folket, som var hänvisad att sörja för sitt eget uppehälle, kunde livet bli mycket hårt. Tjänarinneplatserna räckte inte till åt alla kvinnor, det var endast ett fåtal hantverk, som en kvinna kunde ägna sig åt, och kvinnan hade denna tid inte alls rättighet att driva handel eller näring. Det uppstod ett stort trasproletariat av kvinnor, som drogo land och rike omkring som tiggerskor eller "gycklerskor". En sådan olycklig kvinnas liv betydde mindre än ingenting för riddaren och hans följe, som var ute på härjningståg eller för att roa sig. Och kringstrykerskor stodo utanför lagens hägn och skydd, voro samhällets parias.

Men den ädle riddaren aktade inte heller alltid borgar- eller bondedotterns dygd. Den livegna bonden kunde helt enkelt inte skydda sina kvinnor, inte ens sin egen hustru, mot feodalherren. Det är ganska typiskt för medeltidens rättsuppfattning härvidlag, att ett sådant bruk, som "rätten till första natten" kunde existera i flera europeiska länder (dock inte i Sverige). Om godsherrn ville göra denna sin rätt gällande, hade bonden helt enkelt att utlämna sin brud på bröllopsnatten.

Typiskt för medeltiden är även, att kvinnan ansågs uteslutande som mannens egendom. Riddaren, som var villig att dö för sin dröm-kvinna, "sitt hjärtas dam", kunde visa sig despotisk och rå mot sin egen hustru. Han hade rättighet att in i minsta detalj beröva henne varje uns

av personlig frihet, och för att ha henne i riktigt säkert förvar och skyddad gent emot andra mäns blickar kunde han sätta henne i fångligt förvar och förse henne med fångvaktare, då han själv drog ut i krig. Den absoluta renhetens moral fordrades av varje kvinna, som skulle bli en mans hustru. Äktenskapsbrott — som kvinnan begick — kunde straffas med döden. Och städernas borgare underhöllo glädjehus och prostituerade såsom ett nödvändigt ont, "till jungfrurs och fruars ära". Även den prostituerade kvinnan var tämligen rättslös i medeltidens samhälle.

Att kvinnorna själva gjorde små försök att hävda sin personliga frihet gentemot samhällets tvång visar uppkomsten av de s. k. "kärleksdomstolarna", som i Frankrike spelade en icke ringa roll. Framstående kvinnor inrättade ett slags privata domstolar, som gävo råd och dömdo kvinnor i äktenskapliga angelägenheter och hjärtefrågor. "Kärleksdomstolarna" voro en kvinnlig opinion mot samhällets lagar och konvensans.

I de historiska händelserna skymta medeltidens kvinnor endast som en operonlig massa, vilken högst obetydligt påverkade den politiska utvecklingskedjan. Enstaka kvinnor voro naturligtvis politiskt intresserade och ingrepo aktivt i politiken. Dessa kvinnor voro i allmänhet viljestarka och högst begåvade människor, såsom t. ex. vår egen Birgitta. Men dessa kvinnor behärskades av en nästan naiv ärelystnad och ett obegränsat maktbegär, tidstypiska drag och en följd av deras den tiden enastående ställning som kvinnliga politiker.

Borgar- och bondekvinna var kanske en mera robust varelse än hennes motsvarighet i våra dagar. Men de gamla krönikorna tala om henne som en ovanligt arbetsduglig, praktisk och konstskicklig husmor. I ett hushåll, där alla livsförnödenheter tillverkades från början till slut, tränades kvinnan till en så skicklig och mångsidig arbeterska, att hon inte har sin motsvarighet i vår tid. De dagliga omsorgerna och arbetet för hus och hem fyllde också så helt hennes liv, att hon var nöjd med en tillvaro, som synes oss outhärdlig. Borgar- och bondehustrurna voro säkerligen också lyckligare än många av aristokratins kvinnor, som sutto i fångenskap på sina mäns

Sådd och skörd.

Berättelse för "Morgonbris".

Av Elin Pettersson.

(Forts. fr. n:r 11, 1924.)

En hög färg hade stigit upp på hans kinder medan han talade.

— Rudolf, hjälp mig att tro och tänka som du, sade Olga stilla.

Så sutto de och ordnade om sin framtid. Den syntes dem så ljus och löftesrik — lyst av frihetens fackla.

V Kap.

Disponent Högbergs fabrik började stå på svaga fötter. En del bland arbetspersonalen, som fått korn på detta, hade skaffat sig annat arbete. Den nye verkmästaren hade heller inte varit så inne i ledningen av arbetet. Mindre dugliga ledare och många okunniga nybörjare befrämja inte ett företag. Det fick disponent Högberg inse. Han stod nu inför sin oundvikliga ruin.

Fattigdomen var också det enda som kunde knäcka, eller böja, rättare sagt, en sådan man som han. Han hade varit hård mot sin son — mot sin maka även, därför att hon önmatt för sonen — mot sina underlydande.

Hur många hade inte kommit med en rättmätig begäran om mera betalt — och fått ett snäsigt svar — i bästa fall — andra hade helt enkelt fått gå sin väg. Han hade sått det osynliga hatets frö och dess bitter klädnad hade till sist slutit sig om honom själv.

Penningen, som han så högt värdesatt, hade icke givit honom ett uns lycka — han hade ägt stora summor men likväl ej kunnat köpa den. Han hade ägt en maka och en son och förlorat dem båda i en viss mening.

Sorg och saknad förslöade alltmer disponenten. Ja, det gick så långt att en del av hans privata egendom måste gå under klubban.

Rudolf hade, så långt hans för-

borgar och tränade efter frihet och all världens glädje.

Nunnan hade en ersättning för vad livet nekade henne i den religiösa mystiken. Det är därför icke blott en tillfällighet, att flera utav medeltidens stora religiösa personligheter just voro kvinnor.

måga sträckte sig, ropat in litet, som han visste var moderns relik.

Så länge försoningen mellan far och son uteblev — uteblev även den gamle disponentens sinnesfrid.

Han bodde nu med sin maka i en mindre tvårumslägenhet. Lyx och ståt hade försvunnit. De fingo nu leva ganska sparsamt av den livränta, som stod kvar som grundplåt.

En dag ringde det på disponentens dörr. Som ingen annan var hemma gick han själv och öppnade. Döm om hans förvåning när han fick se Karl Modig stå där, blek, förstörd och förfallen. Det var som en reflex från gamla tider att få se en arbetare från fabriken, men bedrövt var det ju att se honom i detta skick.

Karl Modig fick gå in i köket — han fick äta sig mätt, han fick en gammal sliten kostym, i varje fall betydligt bättre än den han nu bar, och han fick löfte om gårdskarlsysslan i nämnda fastighet. Disponenten var nämligen vice värd och hade i uppdrag att skaffa en sådan.

När han gått kände disponent Högberg något som han aldrig förr förnummit — lugn och tillfredsställelse. Det var som hade det tunga mörker som i månader legat kring hans själ börjat ge vika.

Hans livs sena utsäde skulle måhända bli det bästa.

Den aftonen satte disponenten sig ned och skrev ett långt brev till sin son — ett brev som gjorde två unga människors lycka fullkomlig.

— Det börjar skjuta broddar på fältet, Olga, sade Rudolf glad. Vet du vad jag har här? Ett brev från far!

— Nej, vad säger du! Tänk om jag skulle förlora dig, Rudolf!

— Läs själv — han bjuder oss hem.

— Ack, Rudolf, Rudolf! Olgas ögon stodo fulla av tårar. Ord hade hon inga för vad hon nu kände.

Många dagar ha gått men vi hoppas att många återstå, sade dispo-

Små funderingar över mödrabelö- ning och moderskapshjälp.

Av Disa Västberg.

Efter mönster från de europeiska länderna, som hårdast drabbats av krigets förödelse, har bland svensk-finska befolkningen i Finland igångsatts ett intensivt upplysningsarbete i social-hygien. Man har i synnerhet inriktat sig på att genom folkhygieniskt upplysningsarbete motverka vådorna av krigets verkningar mot folkstammen. Rasbiologer, doktorer och professorer ha ställt sig i spetsen för denna rörelse, som givetvis har den allra största betydelse för ett land, där kriget härjat och förstört andlig kultur och materiella värden. Men den största faran ligger dock uti att det viktigaste en nation har att uppvisa — människorna, hålla på att såväl fysiskt som psykiskt fördäras och gå sin undergång till mötes. Man har genom att verka för mödrabelöningar sökt höja nativiteten, egga kvinnornas intresse för moderskapet, att förstå betydelsen av kunskap i barnafostran. Detta kall, som för nationen har så stor betydelse, men som ändock i alla länder blivit så föraktat och missförstått. I Finland gäller det att vara medlemmar av svensk-finska stammen, att vara medlem av friska familjer samt ha minst fyra livskraftiga, andligen och kroppsligen friska och välskötta barn i 4—14-årsåldern. Prisbelö-

ningen till sin son. Vi skola tillsammans göra vårt bästa för att återvinna vad som förlorats.

Han vände sig till Olga.

— Olga — han kysste hennes panna — ni blev min sons bästa maka, sade han rörd. Förlåt allt!

Det är svårt att tala när lyckans bågare flödar över — denna stund, var Olgas livs lyckligaste. Det fanns ändå något som kunde föra människor samman — nära och kära — som gått främlingar för varandra — som dömt och fördömt och misskänt varandra — som sått ogräs och likväl fordrat vete tillbaka — det fanns något som höjde sig över allt — det var kärleken, den rena och sanna.

(Forts.)

ningen sker under mycket högtidliga former.

Denna fråga har också diskuterats i Sverige av sakkunskapen inom barnavårdskretsar och läkare. Idén är vacker, för all del, fast man kan icke komma ifrån en del reflexioner. Om mödrarna leva i ekonomisk trygghet, i harmoniska familjeförhållanden är det relativt lätt att hålla måttet. Barnens tillblivelse och utveckling kanske icke har kostat modern så mycket av fysisk och andlig kraftförbrukning. Och den största belöningen ligger väl i skådandet och ägandet av en rad välskapade, friska och väluppfostrade barn, en syn som skänker glädje och stolt tillfredsställelse. Vi kunna se denna mor och dessa barn och förstå nationens stolthet.

Men visionärt se vi även andra syner.

En mor, som förtvivlat kämpar för brödet, barnen ensamma eller i andras vård. Kroppsligt och moraliskt dömda. Icke på grund av moderns förmåga som mor, utan därför att ekonomin är så förtvylad.

Eller en mor i relativt lyckliga förhållanden. En svår barnsäng gör barnet missbildat och henne själv förstörd för livstid. Eller ett olycksfall eller en epidemi förstör med ens ett härligt konstverk, uppbyggt med möda och ekonomiska uppoffringar.

Då kommer den tanken:

Är det icke mindre konstigt att vara glad och lycklig mor till friska, vackra, utvecklingsbara barn — än att under en lång följd av år vaka över sjuka och vanlottade varelser? Ett liv där sällan eller aldrig några varaktiga lyckomoment komma till. Där livet är uppoffring, möda, själslig smärta. Där det behövs en osynlig kraftcentral att ösa mod och styrka ur för att ha kurage att fortsätta.

Moderskapet har så många sidor att uppvisa. Som mor har kvinnan bestigit de högsta och ljusaste himmelshöjderna, och hon har också nedstigit till de djupaste mörka avgrunderna.

— Men vem är mest sin lön för mödan värd?

I Sverige ha socialdemokratiska kvinnor krävt och kräva: moderskapsförsäkring, änkepensionering samt hygienisk vård åt fattiga barnaföderskor.

Vi mena, att nationen vinner mest, om man räddar modern åt barnet. Att man hjälper modern under hennes svåraste stund, att samhället ekonomiskt stödjer henne i hennes uppfostrargärning, att barnen kunna få den naturliga näringen av mödrarna, och att samhället utbildar mödrar. Vi äro glada öven centralisationen av barnavården — men vi äro icke glada över att den ekonomiska understödsverksamheten skall ligga i fattigvårdsmyndighetens händer, vi mena att mödrarna skola ha hjälp under andra former — högtidliga lära de väl aldrig bli — men dock de värdigaste ett samhälle kan åstadkomma, som börjar förstå moderns betydelse för nationen i vår tid. Och även om man långt in i de kretsar, där ansvaret borde kännas tungt och vara levande, slår ifrån sig detta krav, komma vi att med bistånd av alla verksamma och humanitärt sinnade män och kvinnor i samhället arbeta för lagar till skydd för moderskapet och till framtida lycka för barnen, skapa ett sunt, friskt och livsdugligt släkte. Och om vi lyckas kommer det att besannas, att allt går igen. Det goda går också igen! Nationen själv kommer att bli den belönade.

(Forts. fr. sid. 5.)

dra bättre. Jag fruktar, att om vi lägga dessa synpunkter på våra hem och våra skolor, så bli vi inte glada... Vilken skola i Sverige och för den skull också, vilket hem i Sverige talar om detta tjändande av varandra! Och inriktar barnens tankar på att det finns något sådant...

D:r Arundale hade gudskelov också roligare saker att säga oss. Han berättade, att överallt i världen, i alla länder, börjar ungdomen vakna. Och han uppmanade, ja, han besvor sina unga åhörare — det var å Socialpolitiska institutet — att ställa sig i spetsen i gripande ordalag för en ungdomens renässans, en de ungas pånyttfödelse, här i Sverige. Sverige har, sade han, så sällsynt stora möjligheter. Sveriges ungdom skulle kunna leda världens ungdom.

Men kom ihåg en sak — uppfostran står över alla partier.

Anna Pallin

I mörkret.

Under denna rubrik behandlas i "Tidevarvet" en av dessa samhällsföreteelser, som med olika mellanrum komma till offentlighetens ljus, och då uppröra sinnen. Fosterfördrivningsfallen ha stor benägenhet härför då de bliva kända och sällan hålles huvudet kallt och hjärtat varmt vid bedömandet och diskussionen om åtgärder mot upprepan av dessa pinsamma rättegångshistorier.

Vi avtrycka denna artikel särskilt för dess synpunkter i frågan och vilja också tro att strafflagstiftningskommittén icke låter händelserna gå sig förbi utan att densamma tar under övervägande nödiga ändringar. Vi låta nu "Tidevarvet" tala:

Då och då, senast helt nyligen här i Stockholm, händer att fall av fosterfördrivning spåras upp av polisen och föranleda rättegång mot de inblandade, d. v. s. kvinnan i fråga och hennes operatör. Vanligen är det då så, att den ursprungliga anledningen till att polisen sätter i gång med en undersökning är utom räckhåll, emedan hon är död. Ty det brukar gå till så, att till följe en misslyckad kriminell abort en kvinna föres in på sjukhus och dör där. Läkaren, som konstaterar anledningen till dödsfallet, anmäler saken för polisen, som spårar upp den person vilken bistått den döda. Det visar sig vanligen då att detta fall inte var något isolerat fall utan att denna person ofta brukat "hjälpa" flickor eller hustrur. Får polisen tag i någon ur kundkretsen så förhör den sig om vem som visat henne till vederbörande och på det sättet samlas in en liten hop fall till undersökning och straff. Så är saken slut för den gången. Polisen har statuerat ett exempel och det dröjer en tid, innan ett nytt fall föranleder att samma eller liknande historia upprepas.

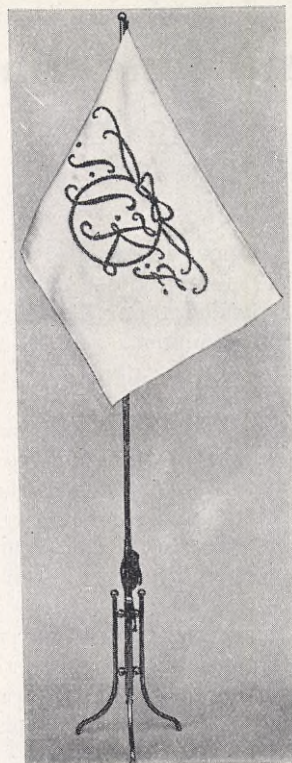
Denna samhällsföreteelse är långt mera utbredd än vad de fall, som komma till offentlighetens kännedom ge vid handen. Och inte bara i fråga om fallens mängd utan även ifråga om de samhällslager, där de förekomma. Man kan lätt få den föreställningen av att följa tidningarna att fosterfördrivning endast förekommer bland arbeterskor, tjänsteflickor och arbetarehustrur. Men så är alls inte fallet. Saken är endast den, att de som kunna betala bättre, kunna få mera kunnig hjälp, de riskera icke så mycket att dö eller behöva läggas in på sjukhus under misstänkta omständigheter.

Vår läkarkår nekar ju som helhet att vidtaga det nödiga ingripandet. Men att det finns ett par, som icke äro så svärbedda, när fall föreligga, som synas dem behjärtansvärda, det är ju en offentlig hemlighet, likaså att dessa äro överlupna av patienter. Det är dessa patienters antal och sociala ställning, som är dessa läkares skydd.

Lagen, som stadgar straff mot fosterfördrivning, är alltså i sin tillämpning en klasslag, vilket i och för sig är motbjudande. (Kursiverat av M-bris red.!) Har den någon avskräckande betydelse? Ja, straffhotet skrämmer många kvinnor och övar på dem ett starkt psykiskt tryck. Men i de fall, då det ligger så till för en kvinna, att den enda möjliga utvägen ur situationen synes henne vara den i och för sig naturliga att förhindra att grossessen får sitt naturliga förlopp, då kan man utgå från att omständigheterna äro så emot henne, så förtvivlade, så övermäktiga, att risken och betänkligheterna bli små i jämförelse därmed.

Men om straffbestämmelserna icke verka avskräckande, så ha de till följd att kvinnorna smyga till kvacksalvare och få genomgå svåra kroppsliga lidanden. Likaså att utpressare ha utmärkt fält för sin verksamhet, där de lyckats spåra upp bevis för att en kvinna i sitt liv döljer en sådan historia. Hur många dolda tragedier, som utspelas av den anledningen kan ingen veta, men något veta de, hos vilka sådana olyckliga söka tröst och skydd.

Om dessa saker får man inte tala. Men då nu åter genom pressen kommit fram en ny glimt av en företeelse, som lever i mörkret, finns det skäl att söka betrakta den som helhet. Hela dess sociala och mänskliga sammanhang är icke lätt att klarlägga. Det är inte ett fristående, tillfälligt urartningsfenomen hos enstaka individer. Den har sin orsak i djupare missförhållanden. När nu befolkningsfrågan verkligen, glädjande nog, börjar tas upp till dryftning ur olika synpunkter, kan det inte undgås att även denna samhällsföreteelse måste komma under diskussion. Inte heller kan väl den nya strafflagskommissionen underlåta att granska vidkommande paragrafer i strafflagen och se efter i vad mån de tarva omredigering.

En passande bordsflagga för festerna inom avdelningarna.

Huru ofta hava vi icke vid föredrag, fester och dylikt i våra klubbar undrat över vad vi skulle pryda talare- och kaffebord med. Det är mitt i smällkalla vintern, blommor äro dyra och på vissa platser omöjliga att anskaffa. Vilket festligt intryck kunde då icke en bordsflagga göra, en vår egen flagga med våra egna S. S. K. F:s initialer.

I flera år har jag tänkt på detta, men aldrig kunnat finna något lämpligt emblem, tills en dag jag fann vår vignett alldeles utmärkt härför. Icke sant? De flesta föreningar ha egna bordsflaggor, varför skulle inte också vi hava det? Den kan ju även bli en vacker prydnad i våra hem.

Med förbundets benägna tillåtelse tillverkar jag ovanstående flagga. Materialet är vitt siden med rött broderi eller rött siden med vitt broderi, storlek 27×17 cm., till ett pris av kr. 3:75. Stången är av förnicklad mässing, pris 4 kr. + porto. 5 st. fraktfritt. Exp. mot postförskott. Rekvisitionerna insändas direkt till fru Tekla Larsson, Kyrkogårdsgatan 6, Eskilstuna.

* * *

Vi tro att vår kamrat Tekla Larsson här kommer att fylla ett länge känt behov och rekommenderas på det livligaste hennes idé med en bordsflagga i förbundets tecken på varje kvinnoklubbs kaffebord. Vi försäkra att den tar sig bra ut.

En historia om ett julrek.

Av Sigrid Lundin.

Det var en gång en ung flicka, som drömde om att bli författarinna. Hon hade stora A i svenska och livlig fantasi, så det fanns vissa förutsättningar. Men så hade hon en naturlig och klädsam blygsamhet, som var henne ett hinder — ibland, när hon ville något. Att sända sin själs alster till en magistersnobbig redaktör, som skulle granska och bedöma, usch så svårt! Att skriva en bok på en gång vågade hon ej ens drömma om, men att börja så smått, i en tidning, och sedan utvecklas tills det blev något av, se så där var tankegången. Visserligen hade hon en dag sänt en liten dikt till en liten, liten tidning och blygt frågat, om tidningen hade utrymme, och visst hade hon fått brevlådesvar, att för dylika alster fanns det alltid rum, men denna framgång skrämde henne så, att hon aldrig vågade göra om den försyndelsen.

Nu gick hon på den lilla stadens torg och beskådade skyltfönstren, i synnerhet bokhandlarnas, där julflo-den redan börjat rinna till, och det gav näring åt hennes fantasi. Att få skriva, att få synas i bokhandelns skyltfönster, vilken vansinnig önskan. Snön började falla, de vita flingorna fastnade i de unga flickornas lockar, de smögo sig in i de eleganta damernas pälsverk, de bredde sitt vackra vita täcke över de grå gatstenarna och den unga flickan framför skyltfönstret föll i djupa tankar. Så gick hon hem, satte sig till sitt skrivbord och skrev en liten nätt prosasak: Det snöar...

Det blev genomläst och rättat och ordentligt nedskrivet och därefter kuverterat och försett med adress: Till Arbetets julnummer, *Malmö*. Så gick en tid av nervös väntan. Det sända kom ej tillbaka, i brevlådan fanns intet svar till signaturen, men, kanhända att det hela ej ens varit värt ett returporto. Dagarna blevo veckor och veckorna blevo till en månad och det hela glömdes, som man glömmar andra förargelser. Men till sist kom Arbetets julnummer och tänk, vad stod där? Jo, Det snöar av...

Nu var det en gammal tradition i det hemmet från det barnen voro små, att när julaftons morgon inbröt

skulle barnen få en julklapp redan med morgonkaffet. Den seden gick det inte att plocka bort. De vuxna ungdomarna voro lika nyfikna som de små barnen och det hölls på traditionen. Den julafton som nu kom var lik de andra, men när pappa kom in med morgonjulklappen, så hade han ett brev i handen till sin dotter. Det stod tryckt utanpå kuvertet, vem brevet var ifrån och det var på baksidan försett med röda sigill. Det var kanske just därför pappan hade valt den julklappen. Avsändaren var Arbetets redaktion, Malmö. Inuti låg ett litet rart brev av följande lydelse: "Vi tacka härmed för det lilla nätta bidraget till vårt julnummer och översända härmed inneliggande femton kronor som ett ringa, men välförtjänt honorar. August Nilsson." Han hette inte Kabbarp på den tiden. Hela femton kronor och några vänliga ord, det var inte småmulor det. Det var en väldigt trevlig julklapp och så välkommen sedan. Tack vare att den kom redan på morgonen, så blev det flera nyinköpta julklappar på det julbordet, inköpta för högst egenhändigt förvärvade slantar. Det egendomliga inträffade, att den storartade uppmuntran ej följdes av flera försök. Den naturliga blygsamheten gjorde sig åter påmind. Om till mänsklighetens välsignelse eller ej vet ingen. Det föddes då hos den unga flickan en brinnande önskan att kunna skriva i sociala frågor, så att samhällets samvete väcktes, att kunna skriva flammande skrift. Och det var väl i känslan av sin oförmåga, som hon uppgav försöket. Det är som skalden säger: Jag ville vara — och sedan, så blev jag... Att sitta i ett verk och fylla i blanketter föder inga diktartankar, ej heller att skriva brev efter brev i ett socialt arbete. Och har man dessutom gett sig in i agitationens släpögöra och någorlunda lärt sig konsten att tala till en lyssnande publik, så kommer man av sig vid skildringen med pen-nan. Mellan julberättelsen i Arbetets julnummer och denna lilla julbe-traktelse ligger minst tjugufem år, så att den unga flickans ungdoms-synd bör vara för länge sedan pre-skriberad. Till denna glada jul har

tanken återvänt, vilket bevisar att när anlagen slumra, är det ständigt fara å färde att de skola göra sig påminda. Det är ändå något underligt med minnet. För länge sedan glömda historier träda plötsligt fram ur minnets skattkammare, så med detta, och varför? Naturligtvis icke utan orsak.

Det var några små flickor, som resonerade politik, och eftersom en socialist passerade, blev samtalet om den nya regeringen och dess udd vänd mot den. "Tänk vad socialisterna äro dumma och pietetslösa. Utan respekt för varken religion eller tradition! Tänk att en för övrigt så fin och duktig karl som lektor Wigforss kunde tillåta sig att gå upp till slottet i grå ulster och slokhatt, när han skulle tillträda sin ministerpost! Så självdryga och dumma kunna endast socialister vara. Tänk vad kungen skulle bli chockerad, den stackars kungen får för övrigt finna sig i mycket, när socialisterna komma till makten. Se hur Nina Bang bar sig åt i Danmark, där hon satt och drog Stauning i rocken för att få honom att sitta, då *uråldrig tradition* fordrade att man reste sig vid kungsängen, som hon trodde sig kunna avskaffa. Heliga traditioner trampas under fötterna av socialisterna. Snart avskaffas väl också julen, julklapparna och allt vad vackert och heligt är. Detta är socialistreformer!"

En önskan om att den Heliga Gåsens Dag ej måtte avskaffas blev slutrepliken och efter den tystnade de små, snälla, i konservativa hem och under konventionella former uppfostrade flickorna. De hava, trots sin ungdom, redan stelnat i sin uråldriga uppfattning och låta sig näppeligen övertygas. Men traditionen att fira jul är olika för olika nationer, landskap, ja till och med för varje familj. Det enklaste lilla arbetarehem pyntar sin gran med från år till år noggrant och omsorgsfullt bevarade julgrannlåter och skaffar sig sin egen lilla julaftons-tradition. En av dem var det här ovan skildrade hemmets att dela en julklapp till varje familjemedlem redan på julaftons morgon. Den julklappen var den icke minst efterlängtade, den inledde julglädjen, den kom som en budbärare om högtid och människornas goda vilja, icke minst när den kom till en ung flicka som ett rekbrev på posten.

En givande instruktionskurs på Arosgården.

Ett 50-tal soc.-dem. kvinnor deltog.

Föreläsare var redaktör Rickard Lindström, ämnet: Socialismen.

För så vitt det är sant, att en verklig framgång för arbetarrörelsen kan ske blott genom ett målmedvetet arbete, och att grunden för detta arbete är en solid och djupgående kunskap icke blott om den historiska utvecklingen av socialismens lära utan även om de faktorer, som påverkat och påverka utvecklingen och om de ändamålsenligaste vägarna framåt, då måste man tillmäta den av soc.-dem. kvinnoförbundets Västmanlandsdistrikt anordnade upplysningskursen i Västerås lördagen den 8 och söndagen den 9 nov. en mycket stor betydelse. Ty utan att förfalla till överdrifter kan man som helhetsomdöme om densamma säga, att den fyllde ett länge känt behov — uttrycket är visserligen banalt men synnerligen tillämpligt i detta fall.

Deltagarna uppgingo till ett 50-tal, så gott som uteslutande kvinnoförbundsmedlemmar.

Föreläsare var redaktör Rickard Lindström från Stockholm. Förutom de tre föreläsningar, som hr L. höll på Arosgården medverkade han med ett föredrag vid kamratfesten i Folkets hus på lördagskvällen. Till kursprogrammet hörde dessutom sång och musik, vilket bidrog till att höja stämningen och göra sinnen mera mottagliga för de stundom mycket djupgående betraktelser, som hr Lindström höll för sitt auditorium. Kursens organisatör har varit fru Söderquist, som fullgjort sitt värv på ett hedrande sätt.

Tre föreläsningar, en på lördagen och två på söndagen.

Kursen var uppdelad i tre föreläsningar, som behandlade följande ämnen: Socialism I, Från utopi till världsmakt; Socialism II, Läran och utvecklingen; Socialism III, Socialistisk praktik.

Den första föreläsningen behandlade den historiska utvecklingen av socialismen.

På ett synnerligen klart och intresseväckande sätt skildrade tal. den socialistiska idéns utvecklingsgång från dess upprinnelse i de dimmiga utopierna till rörelse och slutligen till en bestämd världsåskådning, varigenom den också blivit en världsmakt. Tal. drog upp vissa jämförelser mellan arten av olika länders arbetarrörelse och fastslog med ledning därav att den av Jaurès och H. J. Branting företrädda politiken att för vinnande av närmast liggande syftemål söka samla alla framstegsvänliga krafter, således även så-

dana, som i principiellt avseende icke stå på socialistisk grund, visat sig ge det bästa resultatet.

Läran och utvecklingen utgjorde ämnet för söndagens första föreläsning.

Logiskt bindande och på ett klart utformat sätt tecknade tal. bilden av produktionens utveckling genom tiderna och redogjorde för de faktorer som varit de bestämmande vid uppnående av de resultat, till vilka vi hittills kommit. Som socialdemokratiens förnämsta uppgifter angav tal. även att den fortsätter utvecklingen av produktionen och att inordna människorna som kollektiv enhet vid fördelningen av produktionsresultaten. Som sammanfattning framhöll tal. att vi måste göra klart för oss nödvändigheten av att lära av erfarenheten.

I den sista föreläsningen upptogs till granskning spörsmålet: Socialistisk praktik.

Kontentan av innehållet i denna föreläsning var, att det socialistiska produktionsproblemet icke kan lösas genom beslut ovanifrån utan man är hänvisad att gå fram steg för steg på de vägar, som erfarenheten anvisar. Tal. påvisade sammanhanget mellan produktion och välstånd och de olika ländernas avhängighet av varandra. Erinrande om krigens förlamande inverkan på produktionen och handeln konstaterade tal. att den första förutsättningen för en ökad produktion och följaktligen för ett ökat välstånd är en internationell rättsordning, som gör kriget omöjliga.

Ett annat grundproblem att övervinna är kriserna. De senare årens forskning har emellertid ådagalagt, att det även inom ramen för nuvarande produktionssystem är möjligt att förhindra kriserna. Medlet är penningvärdets reglering. Genom krisernas övervinnande ökas också möjligheterna för arbetareklassen att skapa sig välstånd, och därigenom kan en solid grund för deras politiska maktutövning läggas, vilket gör förutsättningen för en utveckling fram till en rättvisare egendomsfördelning.

Slutligen berörde tal. befolkningsproblemet och betonade med skärpa dess oerhörda betydelse. Skall Malthus' pessimistiska tro gå i uppfyllelse, eller skall världens produktion öka i samma mån som befolkningen växer? Det är frågan. Över alla spekulationer, över lycka och välstånd, slöt tal., står frågan om befolkningens tillväxt.

I samband med föreläsningkursen hölls på lördagskvällen å Folkets hus A-sal en kamratfest, till vilken såväl kvinno- och ungdomsklubbens som arbetarekommunens medlemmar inbjudits. Festen blev i alla avseenden synnerligen lyckad. Programmet var både omväxlande och gediget. Rådman Cronholm sjöng några av sina bravurnummer till publikens stora förtjusning. Även Lilla kapellet skördade välförtjänt bifall.

Programmets tyngdpunkt blev redaktör Rickard Lindströms från Stockholm föredrag över ämnet: "De små gärningarna och de stora resultaten". Tal. poängterade inledningsvis, att världskulturen i dess helhet just är resultatet av alla dessa små och undanskymda gärningar, vilka i många bäckar små till sist bilda en stor å. Det är dessa tysta miljoner, som suttit vid årorna i utvecklingens skepp. Förhållandet är enahanda inom vårt eget speciella gebit — arbetarrörelsen. Den har blivit till vad den är genom små gärningar av mod, kärlek, kampvillighet och offervilja. I detta ögonblick är vårt lands arbetarrörelse den politiskt starkaste i hela världen, som ryckt fram till positioner, som ingenstades kan uppvisas. Där ha vi det stora resultatet och de små gärningarna. Så knyts trådarna samman från de små kommittéerna och styrelserna för att träffas där de stora gärningarna avgöras.

Men det faller ett stort och tungt ansvar på alla dem, som göra sina insatser. Frågan om insatsernas kvalité, gedigenhet, lödighet är den kanske mest betydelsefulla. Om arbetarrörelsen skall kunna skaffa sig "en medveten vilja i världshistorien" måste denna solida grund och de små gärningarnas kultivering finnas. Därför måste vi ägna vårt bildningsarbete även åt de etiska buden.

Fabian Månsson är en av dessa lyckliga människor, som rör upp stormar kring vad han säger. Tal. erinrade därvid om det berömda talet, som Fabian Månsson höll i Malmö för en tid sedan och i vilket han underströk, att arbetet måste hållas i ära. Men därvid kommer även en annan sida upp: arbetet måste äras även av dem, som taga det i anspråk. Arbetets ära — det är den socialistiska tankens adelsbrev. Låt oss slå vakt om de små gärningarna och den framtidsambition, som ligger i de goda och kvalificerade gärningarna. Då kunna vi snart fatta tag i utvecklingens tråd.

Kamratmötet i Sölvesborg.

De socialdemokratiska kvinnoklubbarna voro samlade till kamratmöte i Sölvesborgs Folkets hus söndagen den 23 nov. 1924. Till detta möte hade inbjudits såväl partikamrater på platsen som också kvinnor utom partiet. Inbjudan hade sammats av ett 10-tal kvinnor, varemot de manliga partikamraterna, på ett par undantag när, lyste med sin frånvaro.

Efter att till ordförande valts fru Bernhardina Bengtsson och till sekreterare fru Hilda Jönsson, höll fru Ida Rosenkvist från Hälsingborg föredrag över ämnet: "Den socialdemokratiska kvinnorörelsens uppgifter och ändamål." Arbetarkvinnornas främsta uppgift inom den socialdemokratiska rörelsen ansåg tal. vara, att arbeta för de sociala frågornas lösning fram till bättre och mänskovärdigare tillvaro för det arbetande folket. Berörde frågan om moderskapsförsäkring, änke- och barnpensioneringen samt de åtgärder, som vidtagits för att samhället

K. F:s MARGARIN

— I ALLA KONSUMTIONSFÖRENINGAR —

skall kunna inverka på och övervaka vården av det uppväxande släktet. Det fackliga organisationsarbetet bland kvinnliga yrkesgrupper är desslikes något som den socialdemokratiska kvinnorörelsen bör rikta uppmärksamheten på och söka föra framåt. Härvidlag kan mycket göras från de äldre kvinnornas sida genom att de bibringa sina döttrar upplysning om arbetarrörelsens stora betydelse. Tal manade kvinnorna att aktivt och energiskt delta i kvinnoklubbarnas arbete för de uppgifter dessa ha sig förelagda och därigenom vara behjälpliga till att skapa fram möjligheten att nå målet: arbetarklassens och icke minst arbetarkvinnornas sociala och ekonomiska frigörelse. Talarinnans synpunkter underströkos med delar en kraftig applåd.

Till diskussion upptogs därefter frågan: "Vad är bildning, huru skola vi på bästa sätt förskaffa oss den och vad nytta ha vi av densamma?" Inleddes av fru Lisa Landström, vilken därvid pekade på några av de kännetecken på bildning, som förefinnas hos en verkligt bildad person. Genom att läsa goda böcker, åhöra föredrag och föreläsningar över aktuella och allmännyttiga frågor, delta i arbetet inom föreningar, vilka ha till uppgift att intellektuellt höja medlemmarna, besöka förädlade nöjeställningar, där musik, sång och teaterkonst och mera dylikt bjudes kan man tillägna sig bildning. Nyttan av att äga bildning ger sig uttryck i ett bättre förhållande till våra medmänniskor, bättre förutsättningar att kunna reda sig i livets svårigheter och att kunna vidga blicken över det vardagliga gråa kålt och småaktigheter.

Flera talare hade därefter ordet, vilka dels underströko inledarens mening, dels framkommo med nya synpunkter på frågan. Folkhögskolans stora betydelse i bildningshänseende framhölls och rekommenderades samt att tala ett vackert och värdat språk. Vad som däremot inte är att rekommendera är de nöjes- och dans-tillställningar, som bjudas allmänheten i en allt för stor del av våra Folkets hus. Det är på tiden att något göres för att bättre och ädlare nöjen må komma till stånd inom våra arbetarborgar.

Mötet antog följande uttalande:

"De socialdemokratiska kvinnorna böra göra allt vad i deras förmåga står för att såväl skaffa sig själva bildning som också verka för att sådana må komma andra till godo genom de rika tillfällen som förefinnas, härvidlag ej att förlömma den betydelse genomgående av kurser vid folkhögskola för med sig samt, i den mån det är möjligt, bidra till att nöjeskulturen lyftes till ett högre plan."

En artikel med rubrik "Arbetarkvinnan" av Albert Viksten i Morgonbris nr 10, 1924, upplästes och med anledning av de synpunkter på barnuppfostran, som i nämnda artikel framhålls, upptogs mötet densamma till diskussion. Fru Bernhardina Bengtsson berörde inledningsvis att nutidens barnuppfostran delvis kommit på avvägar och hotar att gå till överdrift, ity att den frihet som barnen åtnjuta, blir en frihet till självsvåld och till att barnen bli herrar över föräldrarna, isynnerhet över mödrarna. Gjorda iakttagelser ge vid handen, att det är barnen som själva bestämma hur de skola vara klädda, vad mat de skola äta och vad lekar de skola ägna sig åt. Modern ger så gärna efter för barnets vilja. Detta leder många gånger till att då barnen nå den ålder, då skoltiden är slut, betrakta de modern som

tjänarinna, vilken är skyldig att i allt passa och arbeta för de i hemmet varande ungdomarna. Tanken på att särskilt den unga flickan under moderns ledning kunde i hemmet utföra en del sysslor, vilka flickan i en framtid kan ha nytta av att kunna, är inte så förhärskande hos modern, att hon låter den bli verklighet. Och gossen — ja, han blir "idrottsman" innan skolåldern tar slut, och föräldrarna ta inte alltid notis om hur deras gosse använder sin fritid med bollsparkning o. d. samt vad som därjämte försiggår. Barnuppfostran är ett mycket svårt och viktigt problem att lösa rätt och riktigt, men skall den kommande generationen bestå av präktiga och goda människor, bör grunden, som lägges hos barnen i hemmet, vara god och hållbar.

En livlig diskussion uppstod, varunder en del olika synpunkter på frågan gjorde sig gällande; dock voro alla de talare, som yttrade sig, ense om att barnen böra läras lydnad samt att tala sanning. Mötet uttalade en mening till kvinnorna att i första hand fostra sig själva för det uppdrag, som pålägges dem som mödrar och dessutom se till att göra det bästa möjliga för att dana det framtida släktet till ädel handling och dåkraft.

Vidare diskuterades frågan om återupp-tagande av arbetet inom den i våras nedlagda kvinnoklubben i Sölvesborg. Resultatet av diskussionen härom blev att en kommitté tillsattes, som fick i uppdrag att bland kvinnorna i Sölvesborg verka för anteckning av medlemskap samt då tiden kan anses lämplig, sammankalla till konstituerande sammanträde. Kommitté-rade blevo fruarna Lotten Stendahl, Elin Blomkvist och Augusta Fröberg. Mötet uttalade en vädjan till de manliga partikamraterna i Sölvesborg att söka påverka sina hustrur och kvinnliga anhöriga att ansluta sig till klubben.

Nästa kamratmöte skall förläggas till Högdalsklubbens verksamhetsområde.

R e f.

"Arbetarkvinnan."

Morgonbris' oktobernummer innehöll bl. a. en artikel, "Arbetarkvinnan", senare även införd i Ny Tid, och vari arbetarkvinnan som mor och uppfostrarinna gisslades ganska skarpt.

Denna artikel har stött en del mödrar, som icke vilja inrullas under beteckningen "ansvarlösa". Av denna anledning tog kvinnoklubben i Göteborg upp frågan på sista mötet för att närmare skärskåda densamma. En av dem, som tillhörde oppositionen, inledde den, och en livlig debatt följde. Någon beklagade, att en man, "som givetvis är partisk", tagit till orda i denna sak. En talare beklagade, att vi ännu ej efter lång väntan fått kurser, som motsvara efterfrågan på "husligt arbete" i skolan. En tredje gav de otaliga dansinstituten med sin okontrollerade kundkrets en spark. Andra åter beklagade våra mödrars okritiska syn på den osunda företeelsen bland ungdomen. Sist enade man sig om följande uttalande:

Angående Alb. Vikstens art. "Arbetarkvinnan" i Morgonbris' oktobernummer, vill klubben göra det uttalandet, att Vikstens synpunkter sorgligt nog äro riktiga, att hemmen ännu ej på långt när motsvara tidens krav, samt att allt för många av vår tids unga flickor ej, som sig bort, fått respekt för arbetets ära. — Ändock vilja vi ej vara onödigt hårda emot mödrarna. Dessa, som gått i livets hårda skola, försakat och arbetat från späda år, utan att ens i höstens dagar få njuta av tillvaron, vilja nu i kärlek till barnen förskona dessa från sin egen hårda lott. Modern tager allt det tunga arbetet för egen del och förskonar dottern till och med från de oundgängligaste bestyren i ett hem. Reflexionerna göra sig själva. Dottern bibringas den uppfattningen, att det inte är fint att arbeta. Och orsakerna till dessa sakernas ordning? Ja, det är det snedvridna samhällssystemet, som gått igen släkten efter släkten, och som nu kulminerat i industrialismens tidevarv. Att söka sig ur detta kaos är ingen lätt sak. Men vi få väl hoppas, att skolor och upplysning skola inverka höjande och förädlade på de vardande generationerna, de kommande mödrarna.

(Forts. fr. sid. 7.)

På denna väg har tron och hoppet följt med som en vägledande rökpelare om dagen och en eldpelare om natten, så länge färden ännu gick på känslans och fantasiens primitivare marker. Men rök- och eldpelaren stannade och försvann så snart efter tankens, den klara åskådningens värld hunnit beträdas. Där upphörde de luftiga och flyktiga fenomenens, trons och hoppets funktioner av sig själva.

Dessa påpekanden må kallas och vara psykologiskt a-b-c, och läsaren tycker måhända att de lika gärna kunde ha uteblivit. Men då vi människor nu en gång äro i det, som jag vill påstå, lyckliga läget, att vår andliga utrustning överträffar alla de andra av oss kända livsformerna — i det vi äga ett högre förnuft och en skarp tankeförmåga, som visat sig kunna behärska omgivningen och skapa nya livsvärden — kan det ju icke skada att vi då och då erinra oss denna vår förmånliga och på samma gång ansvarsfulla ställning — särskilt i sådana tider, då mänskligheten i många stycken synes glömma sin mänsklighet, tyckes vara beredd att i viktiga avgöranden avhända sig sin yppersta klenod, den förnuftiga tanken, och därmed låta tron och hoppet försvinna som skuggor i mörkret i stället för att övergå till verklighetens ljus.

Det ligger i Edert eget intresse att göra Edra inköp i Konsumtionsföreningen Stockholm

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsida 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Från Gustavsberg.

Gustavsbergs socialdemokratiska kvinnoklubb hade sitt årsmöte torsdagen den 24 april. Styrelse- och revisionsberättelser föredrogos och godkändes. Inkomster och utgifter ha under året balanserat på en summa av 193 kr. Av Morgonbris har under året sålts 300 exemplar. Klubben har ej utfört något arbete utåt, men har mera koncentrerat arbetet inom kommunen. Klubben har tagit initiativet till att skolbarnen nu erhålla fria skriv- och ritmaterial. Många andra kommunala frågor ha diskuterats och medlemmarna äro livligt intresserade.

Klubben har under året studerat talare- och mötesledarekurs inom A. B. F., vilken klubben tillhör; en av medl. tillhör verkställande utskottet.

Till styrelse för 1924 valdes fruarna Anna Olsson, ordf., Lovisa Scholtze, sekr. samt korresp. sekr., kassör fröken Göta Scholtze. Vår önskan är att klubbarnas arbete skall vinna förstäelse bland både män och kvinnor inom arbetareklassen.

Med hälsning.

Ref.

Från Lottfors.

Lottfors Soc.-dem. kvinnoklubb höll sitt femte ordinarie årsmöte den 16 febr. Ur årsberättelsen framgick att klubben har hållit 7 ord. möten och att klubben bestod av 16 godkända medlemmar.

Klubben har varit representerad vid ett kamratmöte i Hudiksvall med ett ombud samt har under året arbetat med en systerförening och hållit auktion som inbringat en summa av kr. 178:40. Klubben har även hållit en mors dag, samt en sommar- och en julfest och även en 1 maj-fest tillsammans med arbetarekommunen på platsen. Av Morgonbris har försålts omkring 250 ex.

Årsmötet avslutades med ett enkelt samkväm, till vilket arbetarekommunens medlemmar inbjudits.

Den nyvalda styrelsen består av fruarna Svea Häckling, ordf. och korresponderande, Inga Forsman, v. ordf., Helga Andersson, sekr., Ester Andersson, v. sekr., Stina Andersson, kassör. Till kommissionär valdes Edla Alm.

Ref.

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN.

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoftor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Stockholms stads o. läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7:30 e. m.

Obs.! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 3, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsgatan 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten). Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. Fridhemsgatan 48.

Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104, 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i

Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Södra Förstädernas soc.-dem. kvinnoklubb håller möte andra torsdagen i varje månad i biograflokalen, Aspudden. Ordf. Sigröd Lundin, Liljeholmen, tel. Grödal 116. Korresp. sekr. Karin Käll, Aspudden, tel. Aspudden 4 28.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. fru Gerda Lilje-roth, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Jenny Larsson, Stormgatan, Höganäs.

Landskrona soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsd. och 4:de torsd. i varje månad kl. 1/2, 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Amalia Nilsson, Föreningsgatan 61, Landskrona.

Styrelsen.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 1/2, 9 i Folkets Hus' B-sal.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C sal.

Styrelsen.